

Г. А. МИХАЛИНА (<https://orcid.org/0009-0005-3109-0605>),

І. Я. ГОРОДЕЦЬКА (<https://orcid.org/0000-0003-0265-5505>), канд. фарм. наук, доцент,

О. М. КОРНІЄНКО (<https://orcid.org/0000-0002-6471-9300>), канд. фарм. наук, доцент,

Д. Т. ГРУШКОВСЬКА (<https://orcid.org/0000-0002-0051-279X>), канд. фарм. наук, доцент

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

ДОСЛІДЖЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ ДІЄТИЧНИХ ДОБАВОК НА РИНКУ УКРАЇНИ

Ключові слова: дієтичні добавки, лікарські засоби, фармацевтичний ринок

АНОТАЦІЯ

Вітчизняний ринок дієтичних добавок сьогодні демонструє низку невирішених проблем, таких як: конкуренція цих продуктів із лікарськими засобами, призначення їх лікарями як основного лікування, поширення за допомогою мережевого маркетингу, часто некомпетентними людьми без відповідної освіти. Недостатній рівень інформованості лікарів і фармацевтів та відсутність механізмів належного контролю за дотриманням законодавства зумовлює необхідність актуалізації вимог до обігу та розповсюдження дієтичних добавок.

Метою дослідження став розгляд асортименту та супровідної інформації дієтичних добавок, представлених інтернет-ресурсом *Compendium.onLine* в розділі «Дієтичні добавки».

Використано методи інформаційного пошуку, контент-аналізу, систематизації даних та узагальнення.

Встановлено, що класифікаційний розподіл дієтичних добавок на інформаційному інтернет-ресурсі *Compendium.onLine* містить 17 груп, які імітують АТХ-класифікацію лікарських засобів. Лідерами за кількістю позицій дієтичних добавок є вітчизняні компанії ТОВ «Ключі здоров'я» – 157 позицій, та ТОВ «Краса і здоров'я» – 136 позицій. Всього в аналізованій сукупності представлено 508 виробників, зокрема 68 виробників лікарських засобів, які пропонували 673 позиції дієтичних добавок, що становило 19,92% в їх загальній сукупності. За формою випуску найчастіше було представлено капсули (36,31%) і таблетки (23,50%). Усього було представлено 50 форм випуску, 78,28% аналізованої номенклатури вироблено у вигляді лікарських форм. Аналіз змісту рекомендацій до застосування дієтичних добавок свідчить, що лише у 33,89% випадків вказано кількісні показники вмісту інгредієнтів, а у 38,62% – декларуються лікувальні властивості з наведенням медичних діагнозів, що може нести ризики медичного характеру у разі їх застосування, а тому потребує посилення системи контролю за дотриманням існуючих законодавчих вимог.

Доцільно запровадження спеціального маркування, яке підкреслює, що дієтичні добавки не є лікарськими засобами, та законодавчої заборони лікарям виписувати та рекомендувати дієтичні добавки.

Н. А. МЫКHALYNA (<https://orcid.org/0009-0005-3109-0605>),

І. Я. HORODETSKA (<https://orcid.org/0000-0003-0265-5505>),

О. М. KORNIYENKO (<https://orcid.org/0000-0002-6471-9300>),

Д. Т. HRUSHKOVSKA (<https://orcid.org/0000-0002-0051-279X>)

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

RESEARCH OF THE RANGE AND INFORMATION SUPPORT OF DIETARY SUPPLEMENTS ON THE MARKET OF UKRAIN

Key words: dietary supplements, drugs, pharmaceutical market

ABSTRACT

The domestic market of dietary supplements today shows a number of unsolved problems, such as: competition of these products with drugs, their appointment by doctors as the main treatment, distribution by means of network marketing, often by incompetent people without appropriate education. The insufficient level of awareness of doctors and pharmacists and the lack of mechanisms for proper control over compli-

ance with the legislation necessitates the need to update the requirements for the circulation and distribution of dietary supplements.

The aim of the study was to review the range and accompanying information of dietary supplements presented by the Compendium.onLine online resource in the «Dietary Supplements» section.

Methods of information search, content analysis, data systematization and generalization have been used.

It has been established that the classification distribution of dietary supplements on the informational Internet resource Compendium.onLine contains 17 groups that imitate the ATC classification of drugs. The leaders in terms of the items number of dietary supplements are the domestic companies «Keys to Health» LLC – 157 items, and «Beauty and Health» LLC – 136 items. A total of 508 manufacturers are represented in the analyzed population, including 68 manufacturers of drugs, which offered 673 items of dietary supplements, which accounted for 19.92% of their total. Capsules (36.31%) and tablets (23.50%) were most often represented by the form of release. A total of 50 release forms were presented, 78.28% of the analyzed nomenclature was produced in the form of medicinal forms. The analysis of the recommendations content for the use of dietary supplements showed that only in 33.89% of cases the quantitative indicators of the ingredients content are indicated, and in 38.62% – the medicinal properties are declared with medical diagnoses, which may carry risks of a medical nature when they are used, and therefore requires a strengthening of the system of monitoring compliance with existing legal requirements.

It is advisable to introduce special labeling that emphasizes that dietary supplements is not a drug, and a legislative prohibition on doctors prescribing and recommending dietary supplements.

Вступ

Актуальною проблемою сучасного вітчизняного фармацевтичного ринку є наявність значної кількості продуктів і товарів, які не зареєстровані як лікарські засоби (ЛЗ) в установленому порядку, проте декларують у різний спосіб лікувальні властивості та застосування з лікувальною метою. Як відомо, ЛЗ можна реалізовувати лише через аптечні заклади та їх структурні підрозділи, тоді як реалізація всіх інших супутніх товарів за переліком МОЗ України [1] не потребує додаткових дозвільних документів і ліцензування. Дієтичні добавки (ДД) – категорія спеціальних харчових продуктів та одна з груп товарів аптечного асортименту [1, 2]. Законодавчі зміни, які відбулися в останнє десятиліття, а саме включення у Державну фармакопею України II видання фармакопейної статті «Дієтичні добавки», запровадження Гігієнічних вимог до ДД [3], а також відміна процедури їх державної реєстрації [2] не призвели до поліпшення регулювання аспектів їх впровадження на ринок, обігу та застосування. Вітчизняний ринок ДД сьогодні демонструє низку невирішених проблем, таких як: конкуренція цих продуктів із лікарськими засобами (ЛЗ), призначення їх лікарями як основного лікування, поширення за допомогою мережевого маркетингу, часто некомпетентними людьми без відповідної освіти. Недостатній рівень інформованості лікарів і фармацевтів та відсутність механізмів належного контролю за дотриманням законодавства зумовлює необхідність актуалізації вимог до обігу та розповсюдження ДД. Окремою проблемою є відсутність єдиного нормативного реєстру ДД, як це існує для ЛЗ.

Дослідження окремих аспектів обігу та застосування ДД здійснювала в останні роки в Україні низка авторів. Так, Гоцуля А. С. та співавт. здійснили аналіз ринку ДД, що впливають на органи дихання [4]. Вивчення ринку ДД для профілактики і лікування стресів виконано Білан О. А. та співавт. [5], Власенко І. О. та Давтян Л. Л. здійснили аудит фасованої продукції лікарських рослин, які застосовують при цукровому діабеті, у вигляді зареєстрованих препаратів лікарської рослинної сировини та ДД [6]. Дослідження споживання ДД населенням України зробили Кузнєцова О. М., Останіна Н. В. [7], вивчення рівня інформованості медичних

і фармацевтичних працівників про ДД здійснили Кульчицька К. Л. та співавт. [8]. Ряд публікацій маніфестує проблему відсутності прозорого і зрозумілого правового поля обігу і використання ДД (Тимченко О. В., Котов А. Г. [9], Сур С. В. [10]).

Проте не вивчали актуальну на сьогодні номенклатуру ДД, а також зміст інформації, яка їх супроводжує, з позицій декларування лікувальних властивостей.

Метою дослідження став аналіз асортименту та супровідної інформації ДД щодо декларування ними лікувального ефекту та застосування з лікувальною метою із вказанням медичних діагнозів.

Матеріали та методи дослідження

Через відсутність єдиного нормативного документа стосовно номенклатури ДД об'єктом нашого дослідження слугувала інформація, представлена інтернет-ресурсом *Compendium.onLine* в розділі «Дієтичні добавки» [11].

Використано методи інформаційного пошуку, контент-аналізу, систематизації даних та узагальнення.

Результати дослідження та обговорення

З'ясовано, що станом на травень 2023 р. у розділі «ДД» інтернет-ресурсу *Compendium.onLine* було представлено 3 379 позицій ДД. Важливо, що модераторами ресурсу застосовано класифікаційний підхід, який частково імітує АТХ-класифікацію ЛЗ. Так, представлено 17 класифікаційних груп першого рівня класифікації, які позначаються двома цифрами від 01 до 17. Подальший розподіл закінчується на другому рівні: групи першого рівня містять від 8-ми (10-та та 15-та групи) до 2-х підгруп (3–5-та, 9-та та 14-та підгрупи), 13-та, 16-та та 17-та групи не мають подальшого розподілу. Другий рівень класифікації позначається цифрою після крапки, наприклад 15.7 «ДД, що застосовують при новоутвореннях». Варто зауважити, що застосування такої класифікації не має жодного законодавчого обґрунтування, позаяк віднесення ДД до груп засобів, що чинять вплив на органи і системи, базуються тільки на деклараціях виробника. Відповідно до застосованого класифікаційного розподілу найбільша кількість позицій була наявна у групі 02 «ДД до продуктів харчування, що впливають, переважно, на процеси обміну у тканинах» – 664, що становить 19,65% від їх загальної кількості, на другому місці – група 08 «ДД до продуктів харчування, що підтримують функції органів травлення» – 491 позиція (14,53%), на третьому – 10 «ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію сечостатевої системи» – 322 (9,53%). Найменша кількість позицій у групі 17 «Харчові продукти для спеціальних медичних цілей» – 7, що становить 0,21% аналізованої сукупності ДД (рис. 1).

З'ясовано, що сукупність ДД представляли 508 виробників, які пропонували від однієї до 157 позицій ДД. 19 виробників (3,74% від загальної сукупності) пропонували понад 30 асортиментних позицій ДД кожен (від 32 до 157), разом це становило 1 100 позицій ДД (32,55% асортименту ДД) (рис. 2).

Як впливає з рис. 2, лідерами за кількістю позицій є українські компанії ТОВ «Ключі здоров'я» (м. Харків) – 157 позицій, та ТОВ «Краса і здоров'я» (м. Дніпро) – 136 позицій. Третє місце з 79 позиціями займає «Delta Medical Promotions AG» (Швейцарія). Суттєво, що сумарна частка трійки лідерів становить лише 11,01% у загальній сукупності ДД. 13 виробників пропонували від 21 до 30 позицій ДД, 40 виробників – від 11 до 20 позицій, 47 – від 6 до 10 позицій, 21 – по 5 позицій, 35 – по 4 позиції, 45 – по 3 позиції, 90 – по 2 позиції та 198 – лише по одній позиції ДД.

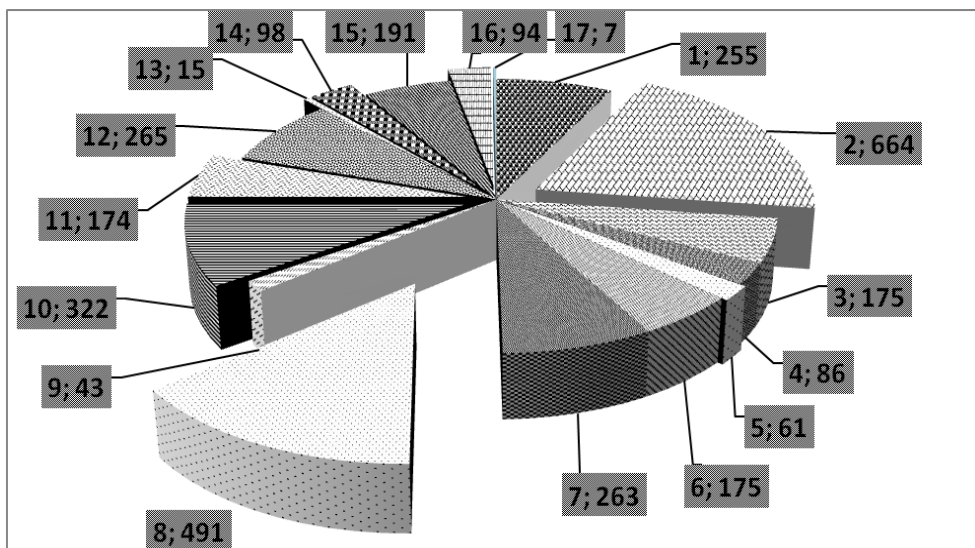

Рис. 1. Класифікаційний розподіл кількості дієтичних добавок, наведений інтернет-ресурсом *Compendium.onLine*:

- 1 – ДД до продуктів харчування, що впливають на функції ЦНС;
- 2 – ДД до продуктів харчування, що впливають, переважно, на процеси обміну у тканинах;
- 3 – ДД до продуктів харчування – джерела мінеральних речовин;
- 4 – ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію імунної системи;
- 5 – ДД до продуктів харчування – джерела речовин антиоксидантної дії і речовин, що впливають на енергетичний обмін;
- 6 – ДД до продуктів харчування, що впливають на функції серцево-судинної системи;
- 7 – ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію органів дихання;
- 8 – ДД до продуктів харчування, що підтримують функції органів травлення;
- 9 – ДД до продуктів харчування для осіб, які контролюють масу тіла;
- 10 – ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію сечостатевої системи;
- 11 – ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію опорно-рухового апарату;
- 12 – ДД до продуктів харчування, що впливають на гуморальні фактори регуляції обміну речовин;
- 13 – ДД до продуктів харчування, що впливають на лактацію;
- 14 – ДД до продуктів харчування, що впливають на процес детоксикації і сприяють виведенню з організму чужорідних і токсичних речовин;
- 15 – ДД до продуктів харчування різних груп;
- 16 – ДД комплексної дії;
- 17 – Харчовий продукт для спеціальних медичних цілей;

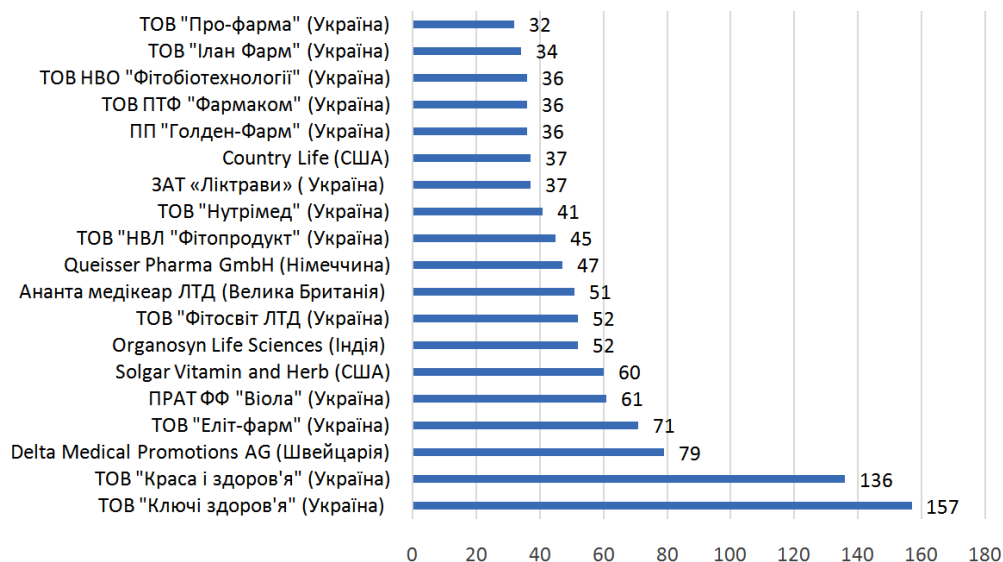

Рис. 2. Розподіл основних виробників дієтичних добавок за кількістю асортиментних позицій

Характерною особливістю є те, що серед виробників ДД представлено 68 виробників ЛЗ (13,39% сукупності виробників), які пропонували 673 позиції ДД (19,92% сукупності ДД). П'ять із них подано на рис. 2: «Delta Medical Promotions AG» (Швейцарія) – 79 позицій, ПРАТ ФФ «Віола» – 61 позиція, ФК «Ананта медікеар ЛТД» (Велика Британія) – 51 позиція, «Queisser Pharma GmbH» (Німеччина) – 47 позицій, ЗАТ «Ліктрави» (м. Житомир, Україна) – 37 позицій. ДД займають певну частку у продуктовому портфелі низки українських фармацевтичних виробників, а саме: ТОВ НВП ФК «Астрафарм» – 29, ПРАТ «Фармак» – 26, АТ «Київський вітамінний завод» – 19, ТОВ «Фармастарт» (компанія «Асіно») – 18, АТ «Лубнифарм» – 18.

У табл. 1 подано форми випуску ДД, які траплялися в загальній сукупності ДД понад 3 рази. Всього було 50 форм випуску, з них переважали капсули (1 227 позицій, 36,31% аналізованої сукупності ДД) та таблетки (794 позиції, 23,50% сукупності ДД). Для значної частини ДД (370 позицій, 10,95% аналізованої сукупності) було вказано лише назву упаковки (фільтр-пакет, саше, флакон та ін.). У групу «Лікарська рослинна сировина» об'єднано ДД, для яких як форми випуску були вказані шрот із насіння, трава, насіння та інші види лікарської рослинної сировини (ЛРС). Форми випуску, які траплялися від одного до 3-х разів, об'єднано в групі «Інші» і становлять разом 31 позицію у вигляді 20-ти форм випуску.

У переважній більшості для назви форми випуску своєї продукції виробники використовували назви лікарських форм (2 645 позицій, 78,28% номенклатури); частина назв форм випуску, такі як льодяники, фіточай і пастилки притаманна як ЛЗ, так і харчовим продуктам (182 позиції, 5,39% номенклатури), незначну частину ДД представлено у формі харчових продуктів (чай, батончик, плитка та ін., 178 позицій, 5,27%).

Розподіл дієтичних добавок за формою випуску

Форма випуску	Кількість ДД		Форма випуску	Кількість ДД	
	абс.	%		абс.	%
Капсули	1 227	36,31	Суспензія	23	0,68
Таблетки	794	23,50	Плитка	15	0,44
Порошки	201	5,94	Гранули	11	0,32
Сироп	115	3,40	Супозиторії	9	0,27
Льодяники	72	2,13	Драже	9	0,27
Розчин	69	2,04	Гель	8	0,24
Таблетки шипучі	66	1,95	Спрей	6	0,18
Лікарська рослинна сировина	62	1,83	Стік	6	0,18
Фіточай	60	1,78	Цукерки	5	0,15
Чай	59	1,75	Паста	4	0,12
Краплі	58	1,72	Інші	31	0,92
Пастилки	50	1,48	Не вказано форму випуску	370	10,95
Батончик	49	1,45			
Всього				3 379	100

Контент-аналіз змісту рекомендацій до застосування ДД, представлених на сайті довідника *Compendium.onLine*, був сфокусований на двох аспектах, у яких, на нашу думку, виявляються ключові відмінності ДД від ЛЗ: по перше, обов'язкове вказання кількісного вмісту активних речовин (як це встановлено законодавством для ЛЗ [12] порівняно з нечітким формулюванням для ДД [3]); по друге, декларування лікувального ефекту, що прямо заборонено для ДД низкою нормативних документів [2, 3, 13] (табл. 2).

Результати контент-аналізу супровідної інформації дієтичних добавок, наведених на сайті *Compendium.onLine*

Номер і назва класифікаційної групи ДД	Кількість позицій	Вказаний кількісний вміст інгредієнтів		Декларування лікувального ефекту з вказанням медичних діагнозів	
		абс.	%	абс.	%
1	2	3	4	5	6
01. ДД до продуктів харчування, що впливають на функції ЦНС	255	81	31,76	92	36,08
02. ДД до продуктів харчування, що впливають, переважно, на процеси обміну у тканинах	664	169	25,45	240	36,14
03. ДД до продуктів харчування – джерела мінеральних речовин	175	55	31,43	94	53,71
04. ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію імунної системи	86	26	30,23	22	25,58
05. ДД до продуктів харчування – джерела речовин антиоксидантної дії і речовин, що впливають на енергетичний обмін	61	36	59,02	7	11,48
06. ДД до продуктів харчування, що впливають на функції серцево-судинної системи	175	92	52,57	57	32,57

1	2	3	4	5	6
07. ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію органів дихання	263	148	56,27	194	73,76
08. ДД до продуктів харчування, що підтримують функції органів травлення	491	250	50,92	217	44,20
09. ДД до продуктів харчування для осіб, які контролюють масу тіла	43	13	30,23	16	37,20
10. ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію сечостатевої системи	322	61	18,94	97	30,12
11. ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію опорно-рухового апарату	174	46	26,44	51	29,31
12. ДД до продуктів харчування, що впливають на гуморальні фактори регуляції обміну речовин	265	54	20,38	63	23,78
13. ДД до продуктів харчування, що впливають на лактацію	15	1	6,67	4	26,67
14. ДД до продуктів харчування, що впливають на процес детоксикації і сприяють виведенню з організму чужорідних і токсичних речовин	98	12	12,24	23	23,47
15. ДД до продуктів харчування різних груп	191	93	48,69	118	61,78
16. ДД комплексної дії	94	7	7,45	9	9,57
17. Харчовий продукт для спеціальних медичних цілей	7	1	14,29	1	14,29
Всього	3 379	1 145	33,89	1 305	38,62

Як впливає з даних, наведених у табл. 2, кількісні характеристики вмісту інгредієнтів ДД наведено у 1 145 випадків із 3 379, що становить 33,89% аналізованої сукупності ДД, тоді як у більшості продуктів (66,11%) кількісний вміст інгредієнтів не вказано. Найвище значення цього показника спостерігається в групі 05 «ДД до продуктів харчування – джерела речовин антиоксидантної дії і речовин, що впливають на енергетичний обмін» (59,02%), найнижче – в групі 16 «ДД комплексної дії» (7,45%).

Лікувальну дію з вказанням медичних діагнозів, за яких рекомендують застосовувати ДД, наведено у 1 305 випадках із 3 379, що становить 38,62%. Найчастіше наводять лікувальні властивості з вказанням медичних діагнозів у групі 07 «ДД до продуктів харчування, що підтримують функцію органів дихання» (73,76%), найменше трапляються такі рекомендації в групі 16 «ДД комплексної дії» (9,57%).

Як рекомендації щодо поліпшення ситуації з ДД на вітчизняному фармацевтичному ринку можна пропонувати створення системи контролю за дотриманням існуючих законодавчих вимог та удосконалення їх окремих положень, зокрема запровадження обов'язкової вимоги до маркування «Продукт не є лікарським засобом і не призначений для лікування захворювань» та законодавчої заборони лікарям виписувати і рекомендувати ДД.

Висновки

1. Вивчення асортименту ДД, представленого інформаційним інтернет-ресурсом *Compendium.onLine*, дало змогу структурувати його за виробниками, формами випуску та змістом супровідної інформації. Відсутність вказівки про кількісний вміст інгредієнтів у переважній більшості ДД та декларування лікувальних властивостей у понад третини аналізованих продуктів, які не зареєстровано як ЛЗ, можуть нести ризики медичного характеру в разі їх застосування, що потребує посилення системи контролю за дотриманням існуючих законодавчих вимог.

2. Доцільно запровадження спеціального маркування, яке підкреслює, що ДД не є ЛЗ, та законодавчої заборони лікарям виписувати та рекомендувати ДД.

Список використаної літератури

1. Наказ МОЗ України від 06.07.2012 № 498 «Про затвердження Переліку товарів, які мають право придбавати та продавати аптечні заклади та їх структурні підрозділи». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1231-12#Text>

2. Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР (редакція від 31.03.2023 р.) «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Наказ МОЗ України від 19.12.2013 р. № 1114 «Про затвердження Гігієнічних вимог до дієтичних добавок». – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2231-13>

4. Гоцуля А. С., Міколасюк О. О., Британова Т. С., Книш Є. Г. Аналіз ринку дієтичних добавок, що впливають на органи дихання // Акт. питання фармац. мед. науки і практики. – 2019. – Т. 12, № 3 (31). – С. 329–333. <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2019.3.184208>

5. Білан О. А., Лозова О. В., Новикова Л. Г. Дослідження українського ринку дієтичних добавок для профілактики і лікування стресів / Зб. наук. праць ЛОГОС. <https://doi.org/10.36074/logos-10.12.2021.v3.32>

6. Власенко І. О., Давтян Л. Л. Аудит фасованої продукції лікарських рослин, які застосовуються при цукровому діабеті, на фармацевтичному ринку України // Фітотерапія. Часопис. – 2021. – № 3. – С. 53–61. <https://doi:10.33617/2522-9680-2021-3-53>

7. Кузнецова О. М., Останіна Н. В. Вивчення та аналіз ситуації щодо споживання дієтичних добавок населенням України // Мед. перспективи. – 2020. – Т. 25, № 3. – С. 176–183. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.3.214860>

8. Кўльчицька К. Л., Угринчук Р. Ю., Городецька І. Я. Вивчення рівня інформованості медичних і фармацевтичних працівників про дієтичні добавки // Південноукр. мед. журн. – 2017. – № 18. – С. 40–42.

9. Тимченко О. В., Котов А. Г. Огляд законодавчих змін у сфері забезпечення якості дієтичних добавок в Україні // Фармаком. – 2018. – № 4. – С. 15–24.

10. Сур С. Дике поле... Аптечний сегмент дієтичних добавок та косметичних продуктів // *apteka.online.ua*. – 2022. – URL: <https://www.apteka.ua/article/627032>

11. Дієтичні добавки. – URL: <https://compendium.com.ua/uk/bad/>

12. Наказ МОЗ України від 26.08.2005 р. № 426 «Про затвердження Порядку проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), а також експертизи матеріалів про внесення змін до реєстраційних матеріалів протягом дії реєстраційного посвідчення». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069>

13. Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР (редакція від 11.07.2023 р.). «Про рекламу». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96>

References

1. Nakaz MOZ Ukrainy vid 06.07.2012 r. № 498 «Pro zatverdzhennia Pereliku tovariv, yakii maiut pravo prydbavaty i prodavaty apotechni zaklady ta yikh strukturni pidrozdily». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1231-12#Text>

2. Zakon Ukrainy vid 23.12.1997 r. № 771/97-VR (redaktsiia vid 31.03.2023 r.) «Pro osnovni pryntsyipy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Nakaz MOZ Ukrainy vid 19.12.2013 r. № 1114 «Pro zatverdzhennia Hihiiienichnykh vymoh do diietychnykh dobavok». – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z2231-13>

4. Hotsulia A. S., Mikolasiuk O. O., Brytanova T. S., Knysh E. H. Analiz rynku diietychnykh dobavok, shcho vplyvaiut na orhany dykhannia // Akt. pytannia farmats. med. nauky i praktyky. – 2019. – T. 12, № 3 (31). – S. 329–333. <https://doi.org/10.14739/2409-2932.2019.3.184208>

5. Bilan O. A., Lozova O. V., Novykova L. H. Doslidzhennia ukrainskoho rynku diietychnykh dobavok dlia profilaktyky i likuvannia stresiv / Zb. nauk. prats LOGOS. <https://doi.org/10.36074/logos-10.12.2021.v3.32>

6. Vlasenko I. O., Davtian L. L. Audyt fasovanoi produktsii likarskykh roslyn, yaki zastosovuiutsia pry tsukrovomu diabeti, na farmatsevychnomu rynku Ukrainy // Fitoterapiia. Chasopys. – 2021. – № 3. – S. 53–61. <https://doi:10.33617/2522-9680-2021-3-53>

7. Kuznetsova O. M., Ostanina N. V. Vyvchennia ta analiz sytuatsii shchodo spozhyvannia diietychnykh dobavok naselenniam Ukrainy // Medychni perspektyvy. – 2020. – T. 25, № 3. – S. 176–183. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2020.3.214860>

8. Kulchyska K. L., Ugrynchuk R. Yu., Horodetska I. Ya. Vyvchennia rivnia informovanosti medychnykh ta farmatsevychnykh pratsivnykiv pro diietychni dobavky // Pivdenoukr. med. zhurn. – 2017. – № 18. – S. 40–42.

9. Tymchenko O. V., Kotov A. H. Ohliad zakonodavchykh zmin u sferi zabezpechennia yakosti diietychnykh dobavok v Ukraini // Farmakom. – 2018. – № 4. – S. 15–24.

10. Sur S. Dyke pole... Aptechnyi segment diietychnykh dobavok ta kosmetychnykh produktiv // apteka. online.ua. – 2022. – URL: <https://www.apteka.ua/article/627032>

11. Dietychni dobavky. – URL: <https://compendium.com.ua/uk/bad/>

12. Nakaz MOZ Ukrainy vid 26.08.2005 r. № 426 «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia ekspertyzy reiestratsiinykh materialiv na likarski zasoby, shcho podaiutsia na derzhavnu reiestratsiiu (perereiestratsiiu), a takozh ekspertyzy materialiv pro vnesennia zmin do reiestratsiinykh materialiv protiahom dii reiestratsiinoho posvidchennia». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069-05>

13. Zakon Ukrainy vid 03.07.1996 r. № 270/96-VR (redaktsiia vid 11.07.2023 r.) «Pro reklamu». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96>

Надійшла до редакції 1 жовтня 2023 р.

Прийнято до друку 15 жовтня 2023 р.

Електронна адреса для листування з авторами: horodetska@gmail.com

(Городецька І. Я.)